

אסור לאוכלה מחמת ספק הטומאה שנוול בה (דבר שמואל). ודנה הגמ' לומר, שמכאן למד רבי מאיר שמוטר לטמא תרומת חמץ בערב פסח, שעומדת לשריפה (רש"י), ולמרות שבחבית זהו דין דאורייתא, ובחמץ בשעה זו אין איסור אלא מדרבנן, מכל מקום כיון שהיתר ההדלקה תלוי בסברא שכאשר אינה ראויה לאכילה מותר לטמאה, שוב אין חילוק אם היא אינה ראויה לאכילה מחמת איסור דאורייתא או מחמת איסור דרבנן (מהר"ט אלגאזי בנורות מה, א מדיפי הרמב"ן). [אכן, דעת רבנו חננאל (המובא להלן בסמוך) והרמב"ם (תרומות יב, ג), ויש אומרים שכך גם הדין לדעת רש"י לפי מסקנת הגמ', שאסור לשרוף תרומה שהיא ספק טמאה (ראה רש"י ודבר שמואל שם ושיעורי רבי דוד פוברסקי)].

ויש שביאר, שלדעת רבי יהושע לא רק שמוטר להניחה במקום התורפה, אלא מוטל עליו לעשות זאת, כדי לקרב את האפשרות שתטמא ובכך יוכל להדליקה ולהינות ממנה (רבנו חננאל, שלדעתו אסור לשרוף תרומה שהיא ספק טמאה, וכמבואר לעיל בסמוך), משום שהכהן צריך ליהנות מהתרומה בשריפתה [שכך הוא 'קיום דין התרומה', לאוכלה כשהיא טהורה, או ליהנות בשריפתה כשהיא טמאה], וכיון שאינו יכול לאוכלה, עליו לדאוג שתטמא ויקיים את דין התרומה כאשר הוא הנחה ממנה בשריפתה (שיעורי הגר"ד פוברסקי. ובעיקר הנדון, האם הכהן חייב ליהנות מתרומה טמאה בשריפתה או שהוא דין היתר, ראה דרך אמונה תרומות יא, ז, וברכת אברהם שם כד, ב, ו).

מי דמי הָתָם גְּרָמָא בְּעָלְמָא הָכָא בְּיָדִים, שהאיסור לגרום טומאה לתרומה הוא משום דין 'משמרת' (וכמבואר לעיל ד"ה אם היתה), ואיסור זה לא נאמר כאשר התרומה הולכת לאיבוד, בשונה מהאיסור לטמא תרומה בידים שהוא איסור בפני עצמו שנלמד מהפסוק (ויקרא יב, ד) 'בכל קדש לא תגע', ואם כן אין לנו הוכחה מדברי רבי יהושע שיהיה מותר גם לטמא בידים תרומה שהולכת לאיבוד (אחייעזר י"ד מ, קובץ שיעורים אות סח, בדעת כמה ראשונים).

שָׂאֵם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּתִהְיֶה יָצִיל, שדין 'משמרת' לשמור על טהרת התרומה הוא בשביל שיהיה ניתן לקיים בה מצות אכילה או שתיה, שלכן ניתנה התרומה, וכיון שהמצוה מתקיימת רק בשיעור רביעית, ממילא גם דין 'משמרת' הוא רק ברביעית (ראה קובץ שיעורים אות סט. וראה ג' הגר"א המובאת בדרך אמונה תרומות י, כב). ויש מפרשים, שכיון שהתרומה הולכת לאיבוד, לא החמירו בה אלא בשיעור חשוב של רביעית (דרך אמונה שם יב ציה"ל ס).

רְבִי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר אִף יִטְמָאָנָּה בְּיָד - שמוטר לו מדאורייתא לקבלה בכלים טמאים (רש"י, ודרך אמונה תרומות יב ציה"ל סב בדעתו), ונקטה הגמ' לשון 'טמאנה ביד', לפי שגם המכניס תרומה לכלים טמאים נחשב שמטמאה בידים (קובץ שיעורים אות ע. אך אם האדם טמא בעצמו, ראה אחיעזר י"ד מ, ב). ויש סוברים, ש'טמאנה ביד' היינו יטמאנה עם ידיו הטמאות מדרבנן (רמב"ם תרומות ב, ד, ראה טעם הדבר בדרך אמונה שם. וראה עוד בציחה"ל שם, שיתכן שאין מחלוקת בין הביאורים הנ"ל, אלא שהם מדברים באופנים אחרים).

אָבֵל הַיֶּאֱךָ נִשְׂרָף הַתְּלוּיָהּ, שְׂמָא יָבֵא אֲלֵיהּ לְאַחַר זְמַן (רש"י), שהרי באותו היום [שהוא ערב פסח] לא יבוא, שכבר מובטח להם לישראל שאין אליהו בא בערבי בשבתות וימים טובים (צ"ל"ה אות לו). וכיון שאפילו תרומה תלויה לא נוכל ללמוד מעדותם שמוטר להפכה לטמאה ודאי, כל שכן שלא נוכל ללמוד מעדותם להתיר לטמא תרומת חמץ טהורה (מהרש"ל).

ומאי מדבריהם, מדברי רבי חנינא סגן הכהנים. ונקט 'מדבריהם' לשון רבים, משום שגם רבי עקיבא הודה לדברי רבי חנינא סגן הכהנים (שהרי הוסיף על דבריו) (תוס' רבינו פרץ להלן ד"ה מדבריו), וביאור זה שהגמ' מציעה כאן, הוא אפילו לדעת הסוברים שאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן, שלמד רבי מאיר שכשם שהתיר רבי חנינא להוסיף טומאה מדרבנן על בשר שכבר נטמא מדרבנן, כך יש להתיר להוסיף טומאה מדרבנן על חמץ בשעה שישית שאסור באכילה מדרבנן, וכל שכן לדעת הסוברים שאוכל מטמא אוכל מדאורייתא, שלמד כן רבי מאיר מדברי רבי חנינא שהתיר להוסיף אפילו טומאה מדאורייתא על בשר שכבר נטמא מדרבנן (פני יהושע, בביאור דעת רש"י).

אכן, רבי יוסי חולק על רבי מאיר וסובר שאין לדמות איסור לטומאה, שלא התיר רבי חנינא בן אנטיגנוס אלא להוסיף טומאה על דבר שכבר טמא, אבל אין לטמא דבר שאין בו טומאה כלל אלא רק איסור אכילה (תוס' ד"ה ולד טומאה דרבנן, בדעת רש"י, וראה בביאורנו להלן ע"ב ד"ה שאני התם, הסברא לחלק בזה), ולכן סובר רבי יוסי שאין מטמאים תרומה טהורה אפילו בשעה השביעית שאסורה מדאורייתא (היינו לפי ביאור זה בגמ', אכן להלן בסוגיא יתבאר שרבי יוסי מודה בשעה השביעית) (מהרש"א).

ומאי מדבריהם מדברי רבי אליעזר ורבי יהושע. שלמרות שיש דוחק מסוים בביאור זה, שרבי מאיר למד מדבריהם של רבי אליעזר ורבי יהושע שאינם מוזכרים כלל במשנתנו, מכל מקום בביאור הקודם שהגמ' הציעה יש דוחק גדול יותר, שרבי חנינא מדבר על שריפת בשר טמא מדאורייתא עם בשר טמא מדרבנן, בניגוד למשמעות הפשוטה של לשונו, שכל ההבדל בין שתי חתיכות הבשר הוא שזה אב הטומאה וזה וולד הטומאה (ראה רש"י בפני יהושע).

חבית של תרומה שנוולד לה ספק טומאה - שנכנס אדם טמא למקום בו היא נמצאת ואירע ספק אם נגע בחבית (רש"י), והיינו באופן שנוולד ספק בהלכה האם נגיעתו היא נגיעה המטמאת, אבל במקרה שנוולד ספק במציאות האם הוא נגע, הרי הדין בטומאה הוא שברשות הרבים ודאי טמא וברשות היחיד ודאי טהור (קובץ שיעורים אות עז, ביישוב קושיות תוס'). ויש שפירש, שמדובר שהחבית שנוולד לה ספק טומאה היתה ברשות היחיד [והספק הוא במציאות אם נגע בחבית או לא], כך שהיא ודאי טהורה, ומכל מקום כיון שתרומה נפסלת ב'היסח הדעת', כל שאירע לה ספק טומאה נפסלה ונאסרה באכילה, למרות שהיא ודאי טהורה (מרומי שדה).

אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע, שעדיין מזהיר הוא על שמירתה (רש"י), שלא לגרום לה טומאה ודאית (מהר"ם הלאוהו), שמכלל דין 'משמרת תרומת' נאסר מדאורייתא גם לגרום טומאה לתרומה (אחייעזר י"ד מ, ויש אומרים שהאיסור לגרום טומאה הוא מדרבנן (דרך אמונה תרומות יב ציה"ל טו).

רבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה - שמוטר להניחה במקום התורפה ולגרום לה טומאה, כיון שאינה ראויה אלא להדלקה (רש"י), והטעם שהיא מותרת בהדלקה [למרות שהיא ספק טהורה, ואסור להדליק תרומה טהורה], משום שכל האיסור בהדלקת תרומה טהורה הוא משום שמבטל בכך מצות אכילתה, ותרומה זו בלאו הכי כבר